

AFRİKA VİZYON BELGESİ

Hasan ÖZTÜRK
BİLGESAM Afrika Uzmanı

AFRİKA VİZYON BELGESİ

Hasan ÖZTÜRK
BİLGESAM Afrika Uzmanı

GİRİŞ

Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte değişen uluslararası siyasette değişen dengeler ve yeni bir hal alan ülkeler arası ilişkiler neticesinde dünya siyasetindeki önemli aktörler, Afrika kıtasına yönelik politikalarını gözden geçirip yeniden yapılandırmışlardır. Bununla birlikte, değişen şartlar doğrultusunda Afrikalı ülkeler de kendilerini uluslararası arenada yeni bir pozisyon alıp dış politikalarını yeniden tanımlama ihtiyacı duymuşlardır. İlerleyen sayfalarda da ele alınacağı üzere Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve diğer bazı ülkeler kıtaya yönelik politikalarını gözden geçirmiş ve uluslararası sistemin yeni gerçekleri ve değişen ulusal çıkarları doğrultusunda yeniden yapılandırmışlardır. Son on yıldır dünyadaki önemli devletlerin kıtadaki faaliyetleri dikkatle izlendiğinde bu ülkelerin kıtaya olan ilgilerinin arttığı ve kıtanın bu ülkeler için daha önemli bir hal aldığı yaşanan siyasi gelişmelerden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin de Afrika politikasını Soğuk Savaş dönemindeki şekliyle devam ettirmesi mümkün değildir ve uluslararası şartlardaki değişimi ve kıta içindeki dinamikleri de hesaba katarak kıtaya dönük yeni bir dış politika çerçevesi hazırlanması gerekli bir hal almıştır.

İlerleyen sayfalarda detaylıca gösterileceği üzere Afrika kıtası Türkiye için önemlidir. Günümüz itibari ile önemli görünme ve mevcut şartlar altında kıtaya önem vermek faydacı bir yaklaşım olarak görülme de yakın gelecekte Afrika'nın dünya siyasetinde farklı bir konumda olacağı birçok uzman tarafından dile getirilmektedir. Uzmanları bu yönde düşünmeye iten en önemli sebep Afrikalı ülkelerin sahip oldukları potansiyeldir. Bu ülkeler zengin doğal kaynak ve yeraltı zenginliklerine sahiptir. Bunun yanı sıra genç nüfus üretiminde bu ülkeleri avantajlı hale getirmektedir. Tüm bunların ötesinde ise kıta dışında yaşayan eğitimli Afrikalı sayısı çok fazladır. Kıtadaki şartlar düzelmeye gösterdiğinde bu yetişmiş beyin gücünün ve sermayenin de

kıtaya dönmesiyle birlikte var olan potansiyel değerlendirildiğinde Afrikalı ülkeler büyük bir sıçrama yaparak dünya siyasetindeki ve ekonomisindeki konumlarını daha avantajlı konuma getireceklerdir.

İşte böyle bir dönemde Türkiye Cumhuriyeti'nin Afrika ülkeleri ile olan ilişkilerinin durumu ülkemiz için önem arz edecektir. Şimdiden atılacak adımlar gelecekte doğacak fırsatları iyi değerlendirmemiz için şartları hazırlayacaktır. Şimdiye dek ihmal edilen bu coğrafya ihmal edilmeye devam edilirse ülkemizin yakın gelecekte doğacak fırsatları değerlendirme şansı olmayacaktır. Bölgesel bir güç olmanın ötesinde küresel güç olma hedefi olan Türkiye'nin bu kıtayı daha fazla ihmal etmesi düşünülemeyeceği gibi rast gele politikalar yerine çok boyutlu, tutarlı ve samimi politikalar gütmesi gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kıtaya yönelik dış politika çerçevesinin temelini ülkemizin mirası üzerine kurulduğu Osmanlı imparatorluğu'nun Afrika ile geçmişte kurduğu yakın ve sıhhatli ilişkiler oluşturmalıdır. Bugün Afrika ülkeleriyle en sıkı ilişkilere sahip ve bu ülkeler üzerinde en fazla etkiye sahip devletler kıtada sömürgecilik geçmişine ve olumsuz bir imaja sahiptir. Ancak, bu olumsuz geçmiş ve sömürgecilik imajına rağmen bu devletler Afrika ülkeleri ile yakınlık kurmayı başarmış ve kendi ulusal çıkarları doğrultusunda bu ülkeler ile siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel işbirliği içine girmişlerdir. Kıta üzerinde hala canlı olan Osmanlı izleri Türkiye Cumhuriyeti'nin Afrika ülkeleri ile yakınlaşmasını kolaylaştırıcı bir etkidir. Geçmişte kıta halkına zulüm eden ve yönetimi ellerinde bulundurdukları yarım yüzyıla yakın sürede bu ülkelerin gelişmelerinin önüne set çekmiş devletler bugün Afrikalı devletler ile pozitif ilişkiler içinde olabiliyorlarsa, Türkiye için bunu yapmak çok daha kolay olacaktır. Çünkü her ne kadar bazı çevrelerde Türkler de Afrika'da batılı emperyalist güçler ile bir tutulsa da kıta halkı tarih derslerinde Türkler ile geçmişteki münasebetlerini okumakta ve aradaki farkı bilmektedir.

TARİHİ İLİŞKİLER VE ALTYAPI

İlişkiler 1584 yılında Portekizlilere karşı Osmanlı'dan yardım talebinde bulunulmasına kadar geri götürülebilir. Yemen valisi denizci Ali Bey'i bu-

günkü Kenya'nın Mombasa şehrinde yaşayan Müslümanların yardım talebini karşılamak üzere görevlendirmiştir. Ali Bey Aden körfezinden gemilerle Doğu Afrika sahillerine hareket edip, Somali'yi geçerek Mombasa'ya ulaşmış daha sonra Kenya'dan Aden'e dönen Ali beyin arkasında bıraktığı memurlar bölgede Türk hakimiyetini bir süre devam ettirmişlerdir. Hatta Doğu Afrika sahillerinde bulunan Zanzibar adasında 1960'lı yıllara kadar Sultan Abülhamid han adına hutbeler okunduğunu bizzat oranın insanından duy-mak mümkündür. Bu da onların şuuraltında ne kadar derin bir etki bırakıldığını göstermektedir.

Afrika'da Türk izlerine kıtanın diğer bölgelerinde de rastlamak mümkündür. Afrika'nın kuzeyinin Osmanlı hakimiyeti altında olması birçok sömürgeci devletin Afrika'nın güneyine doğru yayılmasını engellemiştir. Özellikle sahra altı bölgelerdeki devletler Osmanlı'nın hakimiyetini kabul ettiler ve 1880'de Tibu Reşade (Çad) ilçesi ve 1911'de Kavar (Nijer) ilçesi kuruldu. Bu tarihi bağlar Afrika'ya açılımı planlayan Türkiye'nin en güçlü yönüdür. Sömürgecilik gibi kara bir geçmişe sahip ülkelere göre Türkiye'nin Afrika ile ilişkiler konusunda şanslı olabileceği yönlerden birisi olarak bu tarihi bağları saymak mümkündür.

Ayrıca birinci dünya savaşından sonra dünyayı paylaşmaya kalkan sömürgecilere karşı Türkiye'nin verdiği tepki, Afrika başta olmak üzere birçok üçüncü dünya ülkesindeki bağımsızlık hareketlerinde tetikleyici rol oynamış, Atatürk'ün emperyalizm karşısındaki duruşu da birçok Afrika ülkesine örnek olmuştur. Bugün bile Tanzanya'da ve bazı diğer Afrika ülkesinde okutulan lise ders kitaplarında Türklerin Afrika ile olan yardımsever ve sömürge amaçlı olmayan ilişkileri öğrencilere öğretilmekte ve anti-sömürgeci mücadelenin öncüsü olarak Türkiye gösterilmektedir.

YENİ BİN YILDA AFRIKA'NIN DEĞİŞEN KONUMU

19. yüzyıl sonlarına doğru Avrupalı güçlerin Afrika'ya olan ilgilerinin artması sonucu 1885 senesinde imzalanan Berlin anlaşması ile birlikte Afrika'nın yabancı güçler tarafından kıtayı "medenileştirme" adı altında sömürgeleştirilmesi başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası kıtadaki yönetimler

Avrupalı devletlerarasında el değıştirse de sömürgecilik devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası 1950’li yılların sonlarından itibaren Afrika’daki Avrupalı ülkelerin sömürgeleri bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlardır. Afrika’da devletlerin oluşumu Avrupa’daki oluşumlarla pek fazla benzerlik göstermemektedir. Bağımsızlıklarını elde eden ülkeler aslında sömürgeci güçlerin bıraktıkları siyasi alanı yönetmeye talip olmuşlardır. Bu yüzdendir ki, Afrika kıtası söz konusu olduğunda sınırların “yapay” olması tartışılır. Yine Avrupa’nın aksine Afrika’da ulus devlet anlayışı sömürgeciliğin bir sonucu olarak günümüzdeki şekliyle gerçekleşmemiştir. Kıtada yaşanan iç çatışmaları ve ülke sınırları içinde yaşanan savaşları bu bağlamda değerlendirmek yanlış bir yaklaşım olmayacaktır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan çift kutuplu sistemde bağımsızlıklarını kazanan Afrikalı ülkeler iki çoğu zaman ABD ve Sovyetler Birliği’nin güç mücadelelerinin gerçekleştiği mekânlar olmuştur. Soğuk Savaş döneminde kıtadaki ülkeleri mutlak çizgilerle olmasa da kapitalist veya sosyalist olarak ayırmak mümkündür. Bağımsızlıklarını yeni elde eden Afrikalı ülkelerde sömürgeciliğin izlerini silmek için kalkınma hamlesi yapmak zorunda idiler. Altyapının yokluğu, yatırımlar için sermaye eksikliği ve yetişmiş insan ihtiyacı gibi bir yığın temel sorunla mücadele etmek zorunda kalan Afrika ülkeleri maddi kaynak için ideolojik açıdan kendine yakın bulunduğu süper güç ile yakın ilişkiler içine girdi. Yine bu dönemde, süper güçler için önemli olan, Afrikalı ülkelerin kalkınması, refah seviyesinin artması ve iç istikrarın sağlanmasından ziyade o ülkenin karşıt ideolojik blok içinde yer almaması idi. Dolayısıyla, on yıllar boyunca hem kapitalist hem de sosyalist blok kendi ideolojilerini idame ettirme adına Afrikalı birçok diktatöre göz yummuş ve birçok ciddi insan hakları ihlaline, despot yönetimlere destek çıkmış ve yeri geldiğinde iç savaşlarda bir grubu diğerine karşı alenen desteklemiştir. Bunun en canlı örneği Angola’da yaşanmıştır. Angola’da devam ettiği 27 yıl boyunca beş yüz binden fazla kişinin yaşamını yitirdiği iç savaşta iki süper güç farklı grupları destekleyerek bu trajik olayın yıllarca devam etmesine yol açmıştır.

Sovyetler Birliği’nin dağılması ile sona eren Soğuk Savaş dönemi ile birlikte tüm dünyada esmeye başlayan siyasi ve ekonomik liberalleşme

rüzgârları etkisini Afrika'da da göstermiştir. Daha öncesinde ideolojik birlik içinde bulunduğu süper güç devletten maddi destek alan ülkeler yeni başlayan tek kutuplu dünya sistemi ile birlikte oldukça yüksek gelirden yoksun kalmışlardır. Özellikle Sovyetler Birliği'ne yakın Afrikalı ülkelerde sosyalist bloktan gelen yardımların kesilmesi bu ülkelerdeki yaşam şartların olumsuz etkilemiş ve birçok siyasi, sosyal ve ekonomik sorunun patlak vermesine neden olmuştur. Soğuk Savaş döneminde yardım eden süper güçlerin yerini uluslararası finans kuruluşları ve donör ülkeler almıştır. 1990'lı yılların başından itibaren ülkenin yönetimi için kaynak bulma amacıyla birçok Afrikalı devlet başkanı bu çevreler ile görüşmelere başlamıştır. Esen liberalleşme rüzgarlarının ve bu ülkelere verilecek yardımlar için koşulan şartların da etkisiyle birçok Afrikalı ülke çok partili sisteme geçiş yapmış, serbest piyasa ekonomisini kabul etmiş ve diğer birçok liberal politikaları hayata geçirmişlerdir.

Yaklaşık son yirmi yıldır, uluslararası siyasette ve Afrika'da değişen dinamiklerin bir sonucu olarak Afrikalı liderler ulusal ve uluslararası sorunlara daha farklı yaklaşımlar sergilemektedirler ve kimi liderler halklarının önüne yeni vizyon koymayı başarmışlardır. Afrika'nın içindeki bu değişimin sonucu olarak kıta içi yeni aktörler siyaset arenasına girmektedir. Öte yandan, milletler arası değişen dengelerin sonucu olarak ise Afrika'da etkin olan ve/veya etkinlik kazanmak isteyen aktörler ortaya çıkmıştır. Bu aktörleri tanımak ve onların kıtadaki faaliyetlerini hem kıta bazından hem de uluslararası boyutta yorumlamak Türkiye Cumhuriyeti'nin kıtaya yönelik politikalarının oluşumu için önem arz etmektedir.

AFRİKA'DA KİTA İÇİ VE KİTA DIŞI AKTÖRLER

Soğuk Savaş sonrası Afrika'yı incelerken kıta içi ve kıta dışı olmak üzere iki farklı kategoride aktörleri değerlendirmek doğru olacaktır. Kıta içinde etkileri giderek artan bölgesel güçler, bölgesel örgütler ve kıtanın en büyük örgütü olan Afrika Birliği Örgütü (daha sonra Afrika Birliği olarak yeniden yapılandırıldı) ilk etapta ele alınması gereken aktörlerdir. Tek kutuplu uluslararası sistemin tek süper gücü olarak kabul edilen ABD'nin yanı sıra, bir diğer eski süper güç Rusya, kıta ülkeleri ile yakın ekonomik ve siyasi bağları

bulunan Avrupa ülkeleri ve son dönemde etkisini artıran Çin Afrika'da etkili olan dış aktörlerdir.

Kıta içi aktörler

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde uzun yıllar yönetimi ellerinde bulunduran beyaz azınlık, 1994 yılında sona erdirdikleri ayrımcı (Apartheid) yönetiminin ardından siyahların da yönetime katılmasıyla insan onuruna yakışmayan şartlar değişmeye başladı. Belirli bir düzeyde gelişmişlik seviyesine ulaşan ülke ırkçılık sorununu resmiyette çözerek ülke yönetiminde siyahların ve beyazların yer alması şeklinde çözmesiyle birlikte bugün itibarıyla kıtanın ağabeyi konumundadır. 2003 yılında kıtayı ziyaret eden ABD devlet başkanı George W. Bush'un ziyaretinin büyük kısmını bu ülkede geçirmesi de bu ülkeye verilen önemin bir göstergesidir. Diğer tarafta ise batı Afrika'da Nijerya bölgesel güç olarak kendisini dünyaya kabul ettirmektedir. Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu'nda (ECOWAS) aktif rol üstlenmesi ve bölgedeki iç savaşlara müdahale için düzenlenen güçlere öncülük etmesiyle bu ülkenin de artan siyasi gücü dikkatlerden kaçmamaktadır.

Kıtanın doğusunda Kenya ve Tanzanya arasında doğu Afrika bölgesinde hegemonya kurma mücadelesi örtülü de olsa şimdide dek gerilime yol açmadan devam etmektedir. Kenya'nın nispeten gelişmişliği ve komşularına nazaran büyük ekonomisi bu ülke için avantaj oluştursa da iç barışını tesis edememiş olması ve etnik gruplar arası şiddetin her an patlak vermeye hazır olması bu ülke için dezavantaj oluşturmaktadır. Son seçimler sonrasında ülkede yaşanan şiddet olayları bunun en bariz örneğidir. Buna karşın Tanzanya ekonomik açıdan daha az gelişmiştir ancak yakın gelecekte kaygı verici derecede ülke içi bir sorunun patlak vermesi tahmin edilmemektedir. Bu nedenledir ki son yıllarda ülkenin çektiği yabancı yatırım miktarındaki artış, insan hakları alanındaki iyileşme ve siyasi istikrar sonucunda Tanzanya, The Economist dahil olmak üzere birçok yayın organı tarafından kıtanın parlakan yıldızları arasında gösterilmektedir.

Bir diğer kıta içi dinamik de kıtada kurulan bölgesel örgütlenmelerdir. Güney Afrika Cumhuriyeti, Nijerya ve Kenya sırasıyla Afrika'nın güneyi,

batısı ve doğusunda lider konumdaki ülkelerdir. Bu ülkeler bölgelerindeki örgütlerde de önemli roller üstlenmekte ve örgütlerde itici güç konumunda bulunmaktadır. Bunların en etkin olanı ECOWAS, Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (GAKT) ve Doğu Afrika Topluluğu'dur (DAT). ECOWAS bölge ülkelerine sıçrayarak uzun yıllar devam eden iç savaşlar neticesinde kendi barış gücünü oluşturarak, sorunlara müdahale etmekte ve seçimlere gözlemci göndermektedir. DAT 2005 senesinde gümrük birliği anlaşması imzalamış ve önümüzdeki dönemde ortak para birimine geçme kararı almayı planlamaktadır. Şuanda DAT üyelerinin ortak para birimi kullanma planları dışında on iki eski Fransız sömürgeci olan ülke Orta Afrika Frank'ını ve sekiz bağımsız batı Afrika ülkesi ise batı Afrika Frank'ı kullanmaktadır. GAKT ise daha çok ekonomik işbirliği alanında faaliyet göstermektedir. 1990'lı yılların sonlarında Zimbabve'nin Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Lesoto'ya müdahalesinde örgütü ulusal çıkarları doğrultusunda meşruiyet sağlamak amacıyla kullanmaları örgütü diğer üyeler ve uluslararası toplum nezdinde sorgulanır hale getirmiştir.

Maalesef ülkeler arası rekabet ve güç mücadeleleri Afrika kıtasındaki bölgesel örgütlerin daha işlevsel ve üye ülkelerin kalkınmaları ve güvenliklerinin temini için daha faydalı olmalarının önündeki en büyük engel olarak durmaktadır. GAKT'de Zimbabve ve Güney Afrika Cumhuriyeti, ECOWAS'da ise Nijerya ve Fildişi Sahilleri arasında süren rekabet bölgesel örgütün ve üye ülkelerin çıkarlarının gerektiğince savunulmasını önlemektedir. Tüm bunların sonucunda günümüz Afrika'sında ülkeler bir blok olarak hareket ederek bölgesel entegrasyonu sağlayarak çıkarlarını korumaktansa bireysel hareket etmektedirler.

Afrika'ya dönük ülkemizin sahip olacağı vizyon içerisinde bu bölgesel örgütlerin çalışmaları yakından takip edilmelidir. Her ne kadar yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı günümüzde fazla etkin olmasalar da yakın gelecekte ülkelerin vizyon birliği sağlayıp bazı yapısal ve siyasi sorunları aşarak bölgesel entegrasyona daha fazla önem verecekleri birçok uzman tarafından tahmin edilmektedir. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti bu örgütler ile bir takım çalışmaları birlikte yürüterek ve ufak çapta dahi olsa somut projeler ile

diplomatik ve sivil toplum düzeyinde ilişkiler kurulabilir.

Bölgesel örgütler dışında son yıllarda Afrika kıtasında dikkatleri çeken en önemli siyasi oluşum şüphesiz Afrika Birliği'dir. 1963 yılında kurulan Afrika Birliği Örgütü, yerini 2002 yılında kurulan Afrika Birliği'ne (AfB) bırakmıştır. Kimilerince sadece kağıt üzerinde bir değişiklik olarak algılsa da AfB'nin kuruluşu Afrika'daki paradigma değişiminin bir göstergesidir. Afrika Birliği Örgütü'nün ve AfB'nin kuruluş anlaşmaları karşılaştırıldığında öncekinin kuruluş felsefesinin günümüz Afrika'sının sorunlarına çözüm bulmaktan çok uzak olduğu, gereken dünya görüşüne sahip olmadığı ve günümüz sorunlarının çözümü için gerekli kurumların oluşturulmasından bahsetmediği göze çarpacaktır. Avrupa Birliği'nin aksine AfB hedef olarak siyasi birliği belirlemiştir. Yine Avrupa Birliği'nin aksine bizzat üye ülkeleri değil üye ülkelerin bağlı buldukları bölgesel örgütleri koordine etmeyi amaçlamaktadır.

AfB yeni ve genç bir örgüttür. Kısa zamanda Afrikalı ülkelerden harikalar ortaya koymalarını beklemek gerçekçi değildir. Kağıt üzerinde çağdaş bir bölgesel örgüt izlenimi veren AfB'nin ortaya koyduğu hedeflere ulaşmak, gerekli kapasiteden yoksun üye ülkeler için zaman alacaktır. Ancak daha önce değinildiği gibi kıta ülkelerinin sahip oldukları potansiyel hammadde kaynakları, insan gücü ve yurtdışında yetişen eğitilmiş Afrikalılar ilerleyen yıllarda kıta ülkelerinin karşılaştıkları fırsatları çok iyi değerlendirmelerini kaçınılmaz kılacaktır.

Kıta dışı aktörler

Tüm dünyada etkin olan ABD Afrika kıtasında da en etkin ülke konumundadır. Soğuk Savaş döneminde sahip olduğu etkinliği günümüzde hala sürdürmektedir. ABD özellikle enerji sektöründe Afrika'ya bağımlıdır. Hâlen petrol ihtiyacının %18'ini Afrika'dan karşılayan ABD 2015 yılında bu rakamı %25 çıkarmayı planlamaktadır. ABD'nin başkan adaylarından Obama ise bu rakamı daha yukarı çekmeyi düşünmektedir. Petrol dışında ABD kıtadan birçok hammadde temin etmektedir.

Afrika'nın ABD için bir diğer önemi ise askeri ve stratejik açıdandır. 2010 yılına kadar ABD Afrika'daki üs sayısını 12'ye çıkarması beklenmektedir. Bunlardan daha önemli olan gelişme ise ABD'nin aldığı bir karar ile AFRICOM projesini hayata geçirmeye başlamasıdır. Daha öncesinde kuzey Afrika'nın bir kısmı Ortadoğu'ya bakan CENTCOM'a bağlıyken kıtanın geri kalan kısmı Avrupa'dan sorumlu olan EUROCOM'a bağlı idi. Yeni bir yapılanmaya gitme kararı alan ABD Savunma Bakanlığı Afrika'nın tamamından sorumlu olacak bir kumandanlık kurma kararı almıştır. Sadece Mısır, Ortadoğu'da gelişmelere doğrudan taraf olması nedeniyle CENTCOM'a bağlı kalmaya devam edecektir ve bunun dışında kalan tüm kıta AFRICOM'un görev alanı olacaktır.

Yeni bin yılda tek süper güç olarak kabul edilen bir ülkenin böyle bir karar alması Afrika'nın sahip olduğu ve gelecekte sahip olacağı önemi göstermektedir. AFRICOM'un 2008 sonunda faaliyete geçmesi beklenmektedir. Genel komuta merkezi bir Afrika ülkesine inşa edilinceye kadar Almanya'da göreve başlanması öngörülmektedir. AFRICOM'a temel olarak altı görev verilmiştir: 1) terörizm ile mücadele etmek, 2) doğal kaynakları güvence altına almak, 3) silahlı mücadeleleri ve insani krizleri kontrol altına almak, 4) AIDS'in yayılmasını yavaşlatmak, 5) uluslararası suçları azaltmak ve 6) Çin'in artan nüfuzuna karşılık vermek. Bu yeniden yapılanma aynı zamanda ABD Savunma anlayışındaki paradigma değişimini de gözler önüne sererken Türkiye Cumhuriyeti de bu paradigma değişiminden dersler çıkararak kıtaya dönük vizyonunu gözden geçirmelidir. İlerleyen sayfalarda söz konusu değişen paradigma doğrultusunda bir takım öneriler sunulacaktır.

AFRICOM'un görevleri arasında da dikkat çektiği gibi kıtada etkinliği artan en önemli ülke şüphesiz Çin Halk Cumhuriyeti'dir. ABD Kongresi tarafından oluşturulan bir heyet Çin'in Afrika'daki faaliyetlerini araştırdıktan sonra Kongre'ye sundukları raporda Çin'in şimdilik Afrika'da ABD çıkarlarına yönelik tehdit oluşturmadığı ancak yakından izlenmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Yukarıda da görüldüğü gibi AFRICOM'un görevlerinden birisi de Çin'in artan etkinliğini kırmak olacaktır. Yalnızca dört sene içinde ABD için tehdit değilken tehdit olarak algılanmaya başlayan Çin, özellikle son yıllarda organize ettiği Çin-Afrika Forumu ile kıta ile olan ekonomik ve siyasi

ilişkilerini hızla artırmıştır. Batılı ülkeler ve uluslararası kuruluşların aksine Afrikalı ülkelerin Çin ile yakın ilişkiler kurmalarının ardındaki en önemli etken bu ülkenin demokratikleşme veya liberalleşme gibi şartlar koşmamasıdır. Çin'in Afrika ile işbirliği için koştugu tek şart Afrikalı liderlerin "Çin'in bütünlüğü" prensibine saygı göstermeleri ve Tayvan ile ilişkilerine dikkat etmeleridir. Batılı devletlerin Sudan'ı eleştirmelerine rağmen bu ülkenin ihraç ettiği petrolün yarısını Çin tek başına almaktadır.

Rusya son dönemlerde Afrika'ya ilgisi artan bir diğer önemli aktördür. Rusya'nın Afrika ile olan ilişkileri Soğuk Savaş yıllarına gitmektedir. Özellikle 1950-1975 arasında Sovyetler Birliği birçok sosyalist Afrikalı lidere ciddi maddi destekte bulunmuş ve birçok altyapı projesine imza atmıştır. Bugün geçmişte sosyalist rejime sahip olan Afrika ülkelerinde Sovyetler tarafından yaptırılan havalimanı, liman, stadyum, alışveriş merkezi veya yol gibi yapılarla rastlamak mümkündür. 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılması ile eski gücünü yitiren Rusya son yıllarda kıtaya dönük yeni projeler geliştirmektedir. Cezayir'in borçlarını silmesi ve bu ülke ile doğal gaz anlaşması yapması bunun en somut örneğidir. Ayrıca Rusya birçok Afrika ülkesine silah ve askeri araç ve mühimmat satmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Afrika vizyonu bu iç ve dış aktörleri dikkate alarak oluşturulmalıdır. Özellikle aşağıda öneriler kısmında ele alınacağı gibi bu aktörlerin yaptıkları hatalara düşülmemeli ve doğru temeller üzerine kurulacak bir politika ile uzun vadedeki getirileri hesaba katılmalıdır.

EKONOMİK VE SİYASİ İLİŞKİLER BOYUTU

İki ülke arasında var olan siyasi ilişkilerin temelinde stratejik çıkarların yanı sıra ekonomik ilişkiler bulunmaktadır. Hatta ekonomik ilişkilerin belirli bir düzeye ulaşması bazı ülkeler ile siyasi ilişki kurulması için bir gereklilik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki siyasi ilişkiler oldukça zayıftır. Şüphesiz bu eksikliğin en büyük nedeni Türkiye'nin şimdiye dek iç sorunlarına yoğunlaşması ve kıtaya yönelik politikaları geliştirse bile icra edememiş olmasıdır. Siyasi ilişkilerin gelişmemesinin sonuçlarından birisi de bu kıta ülkeleri ile aramızda olan ticaret hacmi-

nin düşük olmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti ilerleyen yıllarda Afrika ülkeleri ile olan ilişkileri hem siyasi hem de ekonomik düzlemde ilerletmenin yollarını aramalıdır. Bunlar eş zamanlı olarak yapılmalıdır ve biri diğeri için engel teşkil etmediği gibi aksine birbirlerini tamamlamalıdır. Unutulmamalıdır ki, ileri düzeyde ekonomik ilişkilere sahip iki ülke arasındaki siyasi sorunların çözümü daha kolay olmaktadır.

AfB'ye gözlemci olarak katılmanın yanı sıra son dönemde artan diplomatlar, bürokratlar ve devlet ve hükümet başkanları düzeyindeki ikili görüşme sayısındaki artış da sevindiricidir. Ağustos 2008'de düzenlenecek olan Afrika Zirvesi ile Türkiye'nin Afrika kıtasının stratejik ortakları arasında yer alması son derece önemlidir. Zirve sonrasında halen Afrika'da bulunan 12 büyükelçiliğe ek olarak 19 elçilik daha açılması sevindiricidir. Benzer zirveyi Çin Halk Cumhuriyeti son birkaç yıldır yapmakta ve her zirve sonunda milyarlarca dolar tutarında anlaşma imzalanmaktadır ve bu anlaşmalar siyasi ilişkileri de güçlendirmektedir. Bu kararlar uzun vadede ülkemizin siyasi, ekonomik ve kültürel çıkarlarını korumak için atılmış değerli adımlardır. Bir ülkede Türkiye Cumhuriyeti büyükelçiliğinin bulunması işadamlarının o ülkede iş yapmalarını da kolaylaştırmaktadır.

Büyükelçiliklerin dışında Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) ve İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) gibi kuruluşların faaliyetlerinde bulunma, katkı sağlama ve doğru yönlendirilmeleri ile ülkemizin kıtadaki çıkarları korunacaktır. İKÖ tarafından gerçekleştirilen sosyal projelere verilen katkılar diğer Müslüman Afrikalı ülke halkları ile Türk halkı arasında yakınlık oluşmasını sağlamaktadır. TİKA tarafından son dönemde başlatılan Afrika projeleri ile inşa edilen okul ve dispanser gibi doğrudan yerel halkın gündelik ihtiyaçlarını karşılayan projeler o ülke halkını kazanma adına önemli adımlardır. Bu tür kurumlar kıta ile olan ilişkilerimizde daha fazla kullanılmalı ve üyesi bulunduğumuz kuruluşlarda daha aktif ve yönlendirici rol üstlenilmelidir.

Siyasi ilişkilerin yansımaları olan ekonomik ilişkilere gelince, durum Afrika kıtası için iç açıcı olmada son dönemdeki gelişmeler umut vericidir. Ülkemiz 2004'te Afrika ülkelerine 3 milyar dolar ihracat yapıp, 5 milyar dolar it-

halat yaparken 2007'de ihracatımız 6 milyar dolara çıkarken, ithalatımız 7 milyar dolar seviyesine gelmiştir. Görüldüğü gibi kıta ile olan ekonomik ilişkilerimizde ticaret hacmi artarken açık kapanmaktadır.

Dünya çapında kendimizi ispat ettiğimiz ve iddialı olduğumuz müteahhitlik sektöründe Türkiye'nin Afrika'daki etkinliği maalesef yeterli değildir. Yukarıda da değinildiği gibi iki binli yıllarla birlikte dış yardımlardaki artış neticesinde alt yapı, devlet kurumları binalarının yenilenmesi ve yeni bina ve konut yapımındaki artış Türk müteahhitleri için büyük bir fırsat oluşturmaktadır. Yine müteahhitlere paralel olarak iddialı olduğumuz inşaat malzemeleri sektöründe faaliyet gösteren Türk firmaları da Afrika kıtasında daha fazla Pazar bulma imkanına sahiptirler. Bunların dışında özellikle tekstil ve hazır giyim, otomotiv ve yan sanayi, beyaz eşya, kimya, gıda, ticaret ve ulaştırma gibi pek çok sektörde faaliyet gösteren Türk firmaları için Afrika geniş ve gelecek vaat eden bir kıtadır.

TÜRKİYE - AFRIKA İLİŞKİLERİNİN SOSYO-KÜLTÜREL BOYUTU

Ülkemiz ile Afrika arasındaki sosyal ve kültürel düzeydeki ilişkilerimiz maalesef tatmin edici olmaktan uzaktır. Hâlbuki ülkemiz kültürü ile Afrika'nın birçok ülkesinde rastlanan halk kültürleri arasındaki benzerlik göz ardı edilemeyecek kadar fazladır. Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile geliştireceği sosyo-kültürel ilişkiler sonucunda ülkemiz bu coğrafyada daha tanınır hale gelecektir. Bunun birçok sonucu da beraberinde getireceği akılda bulundurulmalıdır. Örneğin, bu kıta ülkelerinden ülkemize gelecek turist sayısı artacaktır. O ülkelerde satılan Türk ürünleri ve Türk firmalarına karşı yakınlık oluşacaktır. Ve hepsinin ötesinde bu tür sosyo-kültürel ilişkiler sonucunda ülkemizi ilgilendiren konularda bu coğrafya halkları kazanmış olunacaktır.

Örneğin Çin Halk Cumhuriyeti her sene Tanzanya'da Çin Haftası düzenlemektedir. Belirlenen bu bir haftalık süre zarfında Çin filmleri halka ücretsiz gösterilmekte, Çinli yetkililer bu ülkeye ziyaretler düzenlemekte, Çin kültürünü tanıtıcı gösteriler ve festivaller düzenlemekte, üniversitelerde Çin'in önemini anlatan konferanslar tertip edilmekte ve ülkeler arasında ya-

kınlık oluşması için çaba gösterilmektedir. Yukarıda ülkemiz ile kıta arasındaki tarihi bağlara vurgu yapılmış idi. Görünen o ki, Çin Halk Cumhuriyeti, bizim ülkemiz kadar güçlü tarihi bağlara sahip olmadığı halde bir haftayı dolu dolu geçirebiliyorsa Türkiye Cumhuriyeti de tüm kıta olmasa da yukarıda bahsi geçen bölgesinde merkez konumundaki ülkelere yönelik bu tür faaliyetler organize etmelidir. Bu tür faaliyetler sadece Çin tarafından değil, kıtada sömürgecilik geçmişi bulunan İngiltere, Fransa ve Portekiz gibi diğer ülkeler tarafından da yapılmaktadır. Aşağıda kıta ile sosyo-kültürel ilişkilerimizi geliştirmeye yönelik bir takım önerilerde bulunulacaktır.

KIRILMA NOKTASI: YENİ-SÖMÜRGEÇİLİK

Ülkemizin Afrika kıtası ile olan ilişkilerini geliştirmeye yönelik bir takım önerilerde bulunmadan önce bu metinde geliştirilen vizyonun ve yapılacak önerilerin hedefine ulaşmasını etkileyecek bir noktaya değinmek faydalı olacaktır. Afrikalı siyasi ve düşünürler tarafından son dönemde daha sıklıkla dile getirilen kavramlardan birisi de yeni sömürgeciliktir. Kıtadaki sosyalist rejimlerin yıkılması ile Afrikalı ülkeler batılı donör ülke ve kuruluşlara daha fazla bağımlı hale gelmişlerdir. Yabancı yatırımcı çekmeye çalışan ülkeler ise genellikle istediklerini alamamışlardır. Kıtaya gelen yabancı yatırımcı çoğunlukla doğal kaynakları ve yeraltı zenginlikleri çıkartarak yurtdışına satmaktadır. Yarım yüzyıl önce sömürgeci ülkelerin yaptığı ve artık meşrutiyetini yitirmiş uygulamaların bugün tamamen meşru bir zeminde firmalar eliyle yürütülmesi Afrikalı siyasileri ve halkları üzmemektedir.

Önceki sayfalarda dış aktörlerden bahsederken Çin'in kıtaya olan ilgisi- ne değinilmiş ve son yıllarda bu ülkenin kıta ülkeleri ile olan ekonomik ve siyasi işbirliğine vurgu yapılmıştı. Çin yaptığı ikili anlaşmalar sonucunda bu kıtaya batılı ülkelere pek fazla katkı en azından şimdilik sağlamamıştır. Gana'da yeni bir devlet başkanlığı sarayı inşa edilmesi ve Kamerun'a dev bir futbol stadyumu yapılması gibi insanların refah düzeylerini artırmayacak ve gündelik ihtiyaçlarını karşılamayacak projeler halk nezdinde ve bazı siyasiler tarafından kabul görmemektedir. Çin'in Afrika politikasını batılı ülkelere farklı görmeyen birçok siyasi ve düşünür bulunmaktadır. Örneğin, Çin kıta-

dan en çok petrolü Sudan'dan alırken ABD ise Nijerya'dan almaktadır. Buna rağmen her iki ülkede insanlar yoksullukla mücadele edemeyecek durumdadır. Dolayısıyla, Türkiye kıtaya yönelik politikalarında bu hususa çok dikkat etmelidir.

Kıtanın tümüne yönelik siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel alan önerilerde bulunmadan önce tüm bunlarda akılda tutulması gereken birkaç öneride bulunmak yerinde olacaktır. Afrika'da batılı devletler ve Çin gibi yeni sömürgeci olarak algılanmamak için şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Afrikalı ülkelerin sahip olduğu doğal kaynaklardan ve yeraltı zenginliklerinden faydalanmak isteyen ülkeler aynı zamanda halka ve yoksulluğu azaltma amacı güden projeleri de eş zamanlı olarak hayata geçirmelidirler.

2. Her ne kadar siyasi alanda güçsüz olsalar da bağımsız ülkeler ile muhatap olunmaktadır. Dolayısıyla, bu ülkelerde yaşanan gelişmeleri eleştiren dikkatli olunmalıdır. Ticari, siyasi veya farklı projelerin yürütüldüğü bir dönemde yapılan eleştiriler yanlış anlaşılabilir.

3. Ulus inşası yabancı yatırımcının değil devletin görevidir. Ancak kıta ülkelerinde devletin sahip olduğu imkanlar göz önünde tutulduğunda birçok sorun göze çarpmaktadır. Bu kıtada iş yapan Türk firmaları iş yaptıkları bölgelere yönelik ufak dahi olsa bir takım projelere sponsor olmalıdırlar. Sponsor olunacak projelerin kalıcı olmasına özen gösterilmelidir. Örneğin, bir okulun tamir edilmesi, bataklık alanın ıslah edilmesi vs.

4. Maddi gücü bulunan Türk firmaları gelecek vaat eden yerel gençler arasından seçecekleri öğrencileri burslu olarak Türkiye'de lisans veya lisansüstü eğitime gönderebilir. Daha sonrasında ise bu burs imkanının ülkenin gelişimine olan katkısı vurgulanmalı ve halkla ilişkiler boyutu ve reklam boyutu iyi değerlendirilmelidir. Bunlar mümkün değilse üniversitelerin ilgili bölümlerinde eğitim alan gençlere Türk firmalarında staj imkânı tanınmalıdır.

5. Afrika ülkelerinde yabancı yatırımcı konumunda bulunan Türk işa-

damları ülkedeki üniversiteleri ziyaret etmeli ve konuşma ve konferans tertip etmelidirler. Bu faaliyetlerde yabancı yatırımcının bir ülke için kötü bir şey olmadığı, aksine ülkelerin kalkınmaları için önemli olduğu gençlere anlatılmalıdır.

AFRİKA KİTASI İLE İLİŞKİLERİMİZİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÖNERİLER

1. Başlangıçta da değinildiği gibi Türkiye Cumhuriyeti, Afrika ile olan ilişkileri tarihteki sıkı ilişkiler temeli üzerine kurmalıdır. Yapılan yardımlar, gerçekleştirilen projeler ve yapılan görüşmelerde bu tarihi bağlar vurgulanmalıdır.

2. Unutulmamalıdır ki, Afrika ebediyen bugünkü gibi yoksul, mağdur ve mahrum kalmayacaktır. Ülkenin sahip olduğu doğal kaynaklar ve yeraltı zenginlikleri kıta ülkelerinin yapacağı kalkınma hamlelerinde gelişmelerini hızlandıracaktır. Bu hususta göz ardı edilen bir gerçek de şudur ki, birçok Afrikalı gelişmiş ülkelere eğitim almaya gitmiştir. Kimileri geri gelmiş kimileri ise eğitim aldıkları ülkede kalmışlardır. Ülkelerindeki iyileşme sonucunda diaspora olarak anılan yurtdışında bulunan yetişmiş insan gücü ülkeye çekildiğinde ülkelerin sahip olduğu zenginliğin işlenmesi de kolay olacaktır.

3. Yukarıda da belirtildiği gibi Afrika'nın kıtasal boyuttaki siyasetinde özelden genele; bölgesel güç konumundaki ülkeler, bölgesel örgütler ve AfB bulunmaktadır. AfB'de gözlemci statüsünde bulunan Türkiye bölgesel örgütlerdeki gelişmeleri yakından takip etmelidir. Örneğin 2005 yılında gümrük birliğine geçen Doğu Afrika Birliği ile yapılabilecek ticari anlaşmalar araştırılmalıdır. Ve en özelden ise bölgesel güç konumundaki ülkelere yönelik ülkelerle olan ilişkilerimize daha fazla özen gösterilmeli ve gerekirse özel projeler geliştirilmelidir. Unutulmamalı ki, gelecekte etkin güç potansiyeline sahip ülkeler sayesinde ülkemizin çıkarlarını tüm kıta düzeyinde savunması daha kolay olacaktır.

4. Afrika ülkeleri arasındaki sorunlara müdahil olunması, arabulucu rol üstlenilmesi veya eleştirilmesi konusunda oldukça dikkatli davranılmalıdır.

Ülkemizin doğrudan çıkarı olmadığı durumlarda soruna müdahil olmak, taraflardan birini veya hepsini eleştirmek veya arabulucu rolü üstlenmek soruna taraf olan Afrikalı ülkeler ile ilişkilerimize zarar verecektir. Afrikalı ülkeler tarihlerinde sömürgecilik bulunduğu için dışarıdan yapılan müdahaleler ülkelerdeki siyasiler ve yerel halk tarafından hoş karşılanmayacaktır. Ülkemizin çıkarları söz konusu ise ve müdahil olunması gerekiyorsa uluslararası meşrutiyet aranması ilişkilerimize gelecek zararını minimize edecektir.

5. Afrika'daki iç savaş ve sorunlara uluslararası aktörler tarafından müdahale edilmesi ve bu dönemlerde yaşananlar sonrasında hem müdahil olanlarda hem de Afrikalılar da bir takım çekincelerin doğmuştur. Ülkemizin de 1991 yılında asker göndererek katkıda bulunduğu Somali'ye yapılan müdahalede bir Amerikan taarruz helikopterinin yerel güçlerce düşürülmesi, bazı askerlerin bu olayda hayatını kaybetmesi ve daha da kötüsü bir Amerikan askerinin yerel güçlerce Mogadişu sokaklarında sürüklenirken çekilen görüntülerin dünya basınına yansımaları gelişmiş ülkeleri bu kararlarını yeniden gözden geçirmeye sevk etmiştir. Batılı ülkeler daha çok çatışmalar sona erdikten sonra asker göndermeyi tercih etmektedirler.

Diğer taraftan, Sier Leon'da ve Liberya'da görev yapan uluslararası güçlerin görev yaptıkları bölgelerde yerel çocuklara yönelik cinsel taciz ve istismar haberleri ortaya çıkınca Afrikalı insanların batılı ülkelerin gönderdikleri "baş" görevlilerine güveni temelden sarsılmıştır. Bu güven zedelenmesinde batılı ülkelerin daha çok o ülkenin doğal ve yeraltı zenginliklerine ilgi duydukları için müdahil oldukları yönündeki inançtır. Bu bağlamda;

a. Son dönemde yaşanan bu iki gelişme sonunda gelişmiş ülkeler ile Afrikalı ülkeler arasında yeni bir tür işbirliği gelişmektedir. Sorunlu bölgelere Afrika ülkelerinden askerler gönderilerek yerel halkın güveni kazanılırken anlaşmazlığın taraflarının güveni kazanılması amaçlanmaktadır. Gelişmiş ülkeler ise asker göndermeyip Afrikalı orduların en büyük eksiği olan askeri ekipman ve finansman sağlayacaktır. Türkiye, bu tür işbirliklerine dahil olarak az da olsa yapacağı katkılarla Afrika'daki sorunların çözümüne maddi katkı yaptığını gösterebilir.

b. Maddi katkı dışında Afrikalı ülkelerden bir kısım gelecek vaat eden üs rütbeli askerlerin anlaşmazlık ve çatışma çözümü konusunda Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından eğitilmesini amaçlayan anlaşmalar yapılabilir.

c. Bölgesindeki karışıklıklara askeri barış gücü gönderen örgütlerden heyetlerin Türkiye’de anlaşmazlıkların çözümü konusunda Dışişleri Bakanlığı tarafından diplomatik eğitime tabi tutulması için projeler geliştirilebilir.

6. Afrika ülkelerinde gerilimin en üst seviyeye çıktığı anlardan birisi şüphesiz seçimlerdir. Özellikle maddi destek sağlayan batılı ülke ve kuruluşlar tarafından yakından izlenmenin verdiği baskı olsa da seçimleri kazanıp iktidarı devam ettirme arzusu seçimlerin olaylı ve tartışmalı geçmesine yol açmaktadır. Yakın geçmişte yaşanan Kenya ve Zimbabve seçimleri bunların en canlı örnekleridir. Birçok batılı kuruluş ve devlet Afrika’daki seçimlere gözlemci göndermektedir. Ancak bu gözlemcilerin varlığı siyasetçileri hile yapmaktan men etmemektedir çünkü hile genelde kırsal alanda yani gözlemcilerin ulaşamayacağı bölgelerde yapılmaktadır. Türkiye, gözlemci göndermek yerine seçimlerin daha sıhhatli gerçekleştirilmesini sağlayacak ve oy sayımını hızlandırıp kolaylaştıracak teknik yardımda bulunabilir. Yine Türkiye’de kullanılan teknik sistemin bu ülkelere aktarılmasına öncülük edebilir.

7. Bölgesel örgütler ile ilişkileri geliştirme adına iki ülke arasında imzalanan serbest ticaret anlaşması benzeri işbirliklerinin bu tür örgütlerle de geliştirilebilir. Her ne kadar kıtadaki bölgesel örgütler ticaretin geliştirilmesinden çok güvenlik sorunlarına yoğunlaşmış olsalar da, bölge içi ticaretin artırılmasının ehemmiyeti giderek belirgin bir hal almaktadır. Örneğin, Doğu Afrika Birliği 2005 senesinde gümrük birliğine geçmiştir ve bu bölgeye girecek ürünler üye ülkeler arasında gümrük engeline takılmadan rahatça pazarlara dağıtılabilir.

8. Tarım sektörü kıtada az gelişmiştir ancak gelecek vaat etmektedir. Tarım alanında önemli gelişmeler sağlayan Türkiye bu alanda Afrika’ya birikimlerini aktarabileceği gibi bu alanda işbirliği yapılabilecek sahalara belirlebilir ve özel sektör kanalıyla hem Afrika’da bu sektörün gelişmesi sağlarken Türk firmaları için yeni yatırım ve pazar alanları oluşmuş olacaktır.

9. Türk müteahhitleri kıtadaki belirli ülkeleri yakın takibe alarak hızlı büyüme gösteren ülkelerde altyapı, konut veya kamu binaları ihaleleri almak için yoğun çaba göstermelidirler. Geçmişte Rusya'da olduğu gibi Türk firmaları tarafından inşa edilecek bir bina bir ressamın resmin üzerine attığı imza gibi sürekli orada kalacaktır ve Türkiye'yi ve Türk müteahhitliğini insanlara hatırlatacaktır.

10. Kalkınma Bankası (İKB) geçmişte ülkemiz ile yaptığı anlaşma gereği her yıl üyesi olan ve halkının önemli kısmı Müslüman olan Afrika ülkelerinden lise mezunu öğrencileri seçerek Türkiye'de lisans eğitimi almaya burslu göndermektedir. Bu insanların çoğu Türkiye'yi tanımakta ve az da olsa Türkçe bilerek ülkelere geri dönmektedirler. Büyükelçiliklerimiz sorumlu oldukları ülkelere bu öğrenciler ile irtibata geçmeli ve yakın ilişki içinde olmalıdır. Bu ülkelere Türkiye'yi ilgilendiren bir konu gündeme geldiğinde kurulan dernek sayesinde sivil toplumun desteği kazanılabilir. Ayrıca o ülkelere gelecek Türk işadamları bu dernek vasıtasıyla iş imkanlarını daha kolay öğrenebilir ve gerekli işbirliklerine imza atabilirler. Bu insanlar yerel kültürde yetişmeleri ve Türk kültürünü tanımaları sebebiyle kültürel etkileşimi artırmak için etkili aktörlerdir.

11. Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerin geliştirilmesinin önünde duran en büyük engellerden birisi bu kıtanın ülkemizde yeterince tanınmaması ve bilinmemesidir. Afrika ülkelerinde de Türkiye'nin pek tanınmadığı maalesef bir diğer gerçektir. Bu bağlamda, Türkiye'de üniversitelerde Afrika enstitüleri veya kıta üzerine bilimsel çalışmalar yürütecek çok disiplinli merkez oluşturulmalıdır. Özellikle tarih, antropoloji, siyaset bilimi, coğrafya ve ilahiyat konularında uzman isimler bir araya getirilerek kıtaya yönelik çalışmalar artırılmalıdır. Buna ek olarak üniversitelerde genç akademisyenler Afrika üzerine çalışma yapmaya teşvik edilmelidirler ve gerekiyorsa araştırma için maddi destek sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra, daha önce Türkiye'nin batılı ülkelere yaptığı gibi kıtadaki önemli ülkelere saygın üniversiteler ile anlaşmalar yaparak bu üniversitelerde Türkiye kürsülerinin kurulması sağlanmalıdır ve Türkiye üzerine çalışmak isteyen akademisyenleri teşvik amaçlı araştırma bursu sağlanmalıdır.

12. Afrika kıtasında Türkiye'nin fazla tanınmadığı daha önce vurgulanmıştı. Afrika televizyon veya radyo kanallarında ülkemizi tanıtıcı programlara rastlamak neredeyse imkânsızdır. Kıta ülkelerinde televizyonculuğun ve radyo programcılığının fazla gelişmemiş olması ise bir diğer gerçektir. Televizyon kanalları dünya'daki gelişmeleri aktarmak için genellikle uluslararası haber kanallarına bağlanmakta, dizi ve sinema alanında ise yine yabancı yapımcıların eserlerini göstermektedirler. Türkiye Cumhuriyeti Turizm ve Kültür Bakanlığı tarafından Türkiye'yi tanıtıcı belgeseller hazırlandığı takdirde kıta ülkelerinde televizyon kanallarının bu yapımları yayınlaması sağlanabilir. Yine Türkiye'yi tanıtıcı radyo programları, söyleşi tarzı yapımlar yapılabilir.

13. Afrika kıtasında gazeteler de dünyanın gelişmiş kesimlerine göre oldukça geri kalmıştır. Günümüzde görsel ve yazılı basın gücü oldukça fazladır. Basının birinci görevi halkı gelişmelerden haberdar etmektir. Ülkemiz Afrikalı gazeteciler tarafından ne yazık ki fazla tanınmamaktadır. Bölgesel güç konumunda ülkelerde önemli gazeteciler Türkiye'ye geziye davet edilebilir. Bu geziler sırasında Türkiye'nin gelişmişlik seviyesi, misafirperverliği ve diğer insani yönleri vurgulanırken aynı zamanda kıtaya olan bakışı ve Afrikalı insanların da çıkarlarının düşünüldüğünün altı çizilmelidir. Mümkünse Türkiye hakkında gazetelerde yazı dizileri çıkarılmalıdır.

14. Son olarak, TRT-Int benzeri İngilizce, Fransızca veya her iki dilde yayın yapacak uluslararası bir kanal kurulabilir. Kurulacak kanal, Türkiye'yi, kültürümüzü, sahip olduğumuz zenginlikleri ve dünya meselelerine bakış açımızı tüm dünyaya anlatacaktır. Kurulacak kanal ilk etapta tüm dünyaya yayın yapması zor olsa da en azından yakın çevremize ulaşması Türk dış politikasının ve firmaların önünü açacaktır.